

Banc d'Experiències i Bones Pràctiques

ACOMPANYAR DES DEL COS

FITXA DIVULGATIVA. ANY EDICIÓ 2015

Un projecte preventiu a partir del massatge infantil

Promogut per: Institut Municipal de Persones amb Discapacitat.
CDIAP EIPI de Nou Barris i CDIAP EIPI de Ciutat Vella

Ajuntament
de Barcelona

PRÀCTICA FINALITZADA
2020

Presentació

Els Equips Interdisciplinaris per a la Petita Infància (EIPI) de Nou Barris i Ciutat Vella són dispositius assistencials integrats dins la xarxa de serveis d'atenció precoç de Catalunya. El projecte *Acompanyar des del cos* es basa en la necessitat de desenvolupar un treball de prevenció amb les famílies amb risc biològic o social que acaben de tenir un fill, un moment especialment vulnerable sobretot per a la mare. Els primers vincles que estableix el nen són importants per a la configuració del complex desenvolupament psíquic i emocional, i la detecció precoç de possibles alteracions relacionals així com l'atenció d'aquesta família resulten fonamentals. El projecte es concreta a través de sessions de massatge infantil, que requereixen la presència, la disponibilitat i el desig de compartir i entendre per part de la família. Tots aquests aspectes fomenten el vincle afectiu, entès com a llaç de qualitat, incondicional, estable i continu. La pràctica sorgeix, en el cas de Ciutat Vella, des de la proposta plantejada pels EIPI conjuntament amb els pediatres, l'espai familiar i altres entitats dels barris que treballen en petita infància, i en el cas de Nou Barris, a partir de la col·laboració amb Càritas i un grup de mares i nadons atesos per l'entitat.

Aquesta pràctica està vinculada amb: infància, famílies, persones amb discapacitat, salut, salut mental, treball en xarxa, acció comunitària, districte

El context

El vincle és el nus afectiu més important que estableix l'ésser humà durant la primera infància, que es desenvolupa a través d'interaccions recíproques entre pares i fills. Es tracta d'un vincle que garanteix la seguretat emocional de l'infant, ser acceptat i protegit de manera incondicional. Aquest vincle comença quan el nen abans de néixer ocupa un lloc en el cap dels seus pares. El desig d'aquest fill és l'inici del procés de vinculació, que augmenta en el moment del naixement i en els primers dies de vida. El vincle es va construint gradualment mitjançant les interaccions entre ell i els seus cuidadors al llarg dels primers mesos. És un procés bàsic en el desenvolupament primerenc del nadó, que li permet el pas gradual de la sensació a l'emoció. La mare atribueix significat a les expressions del seu nadó (plor, canvis de to, la mímica), fet que més endavant permetrà a l'infant, mitjançant la identificació amb la seva mare, reconèixer les seves

pròpies sensacions i emocions. El massatge infantil afavoreix aquest procés, ja que el món psíquic del nen es nodreix no només de la informació que proporcionen els sentits, sinó també de la relació emocional que es transmet a través del tacte, la mirada, l'escolta, l'olfacte amb els seus cuidadors. Tanmateix, existeixen situacions que poden dificultar l'establiment d'un vincle suficientment bo: el naixement d'un fill no desitjat, el fet que la mare passi per una situació emocional greu (depressió, procés de dol), els trastorns mentals dels pares, el naixement d'un fill amb alguna discapacitat, i d'altres situacions de risc social. Comprendre aquest procés és important per afavorir un vincle sa que ajudi a l'infant a créixer com a subjecte amb desig propi i als pares a enfortir i gaudir la seva funció parental. Així doncs, des de l'any 2013 el projecte Acompanyar des del cos busca ajudar les famílies a entendre i interpretar, respectar i donar sentit a les senyals del seu fill/a (to corporal, mímica i diferents expressions) en les activitats de cura de l'infant (alimentació, bany) i en el moment del massatge infantil.

Objectius i abast

L'**objectiu general** del projecte Acompanyar des del cos (massatge infantil) és afavorir una relació pares-fills que garanteixi la seguretat emocional de l'infant i promogui el seu desenvolupament integral abans no s'estableixin relacions alterades o pertorbades que poden ocasionar dificultats en la seva evolució.

Els objectius específics d'aquesta pràctica són:

- Fomentar la capacitat d'atenció a les expressions del seu fill/a a través de l'observació.
- Reconèixer una actitud adient per oferir el massatge.
- Reconèixer una actitud adient per rebre el massatge respectant l'estat de consciència del seu fill en qualsevol moment.
- Reconèixer el moment adequat del dia per realitzar el massatge.
- Aprendre la seqüència de la tècnica de massatge i les seves utilitats.
- Incrementar la confiança en els pares.
- Fomentar la relació d'empatia i solidaritat entre els pares.
- Permetre el diàleg entre els pares al voltant de les necessitats dels nens i nenes.
- Oferir una activitat preventiva en l'atenció a les famílies.

- Detectar noves situacions de famílies en risc a partir d'una oferta més normalitzadora i contenidora que permeti l'apropament de les famílies a l'EIPI.

Pel que fa al **col·lectiu destinatari**, el projecte està dirigit a totes aquelles famílies que tenen un fill de 0 a 12 mesos d'edat i es troben en una situació específica de risc bio-socio-emocional (mares adolescents, famílies monoparentals, parts múltiples, pares de nens prematurs, pares d'acollida, pares d'adopció, famílies nouvingudes, pares amb un fill amb algun diagnòstic neurològic). Tant a l'EIPI de Nou Barris com al de Ciutat Vella es treballa amb una població amb greus dèficits socials i econòmics, detectant moltes situacions de risc que augmenten la dificultat per establir un bon vincle.

El procés d'implementació

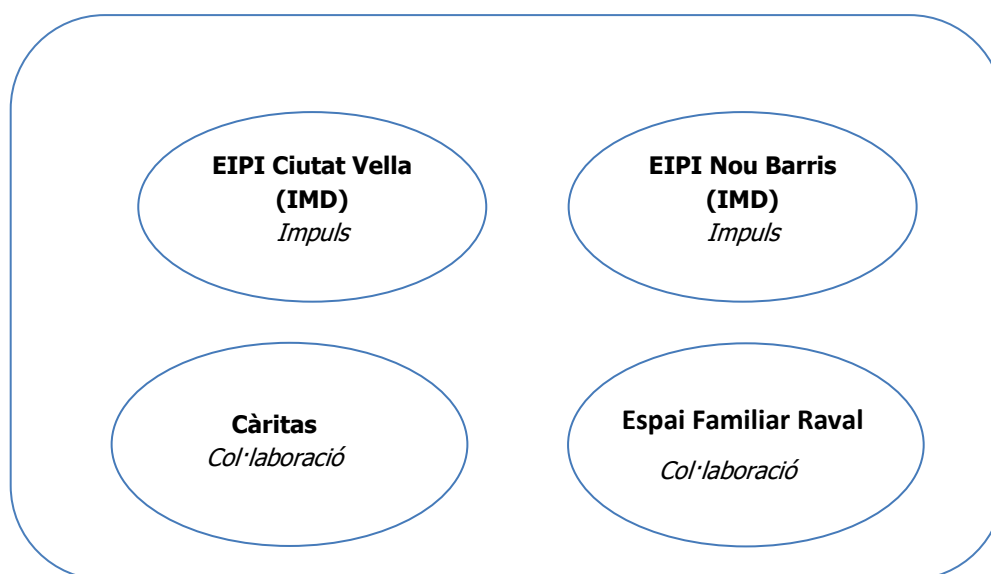
a) Etapes

El projecte s'inicia l'any 2013 i actualment es desenvolupa als districtes de Nou Barris i Ciutat Vella. La següent gràfica presenta les etapes d'implementació i avaluació del projecte.

CONFORMACIÓ DEL GRUP	DESENVOLUPAMENT	VALORACIÓ
<p>1) Els grups de massatge es poden conformar de diferents maneres i es poden realitzar tant en l'espai físic de l'entitat derivant com a l'EIPI:</p> <ul style="list-style-type: none">- Aproximant la proposta a grups ja establerts des d'altres entitats on es va a fer l'activitat de massatge (projecte Mimos de Caritas, Espai Familiar Raval).- Creant un nou grup a partir de la detecció de casos des de l'EIPI, ja sigui des d'infants atesos, germans d'infants atesos o nadons detectats des d'altres serveis.	<p>2) Cada grup està format per entre 4 i 10 famílies. Es desenvolupen 5 sessions de 120 minuts cadascuna, una per setmana:</p> <ul style="list-style-type: none">a) Quatre sessions de dues parts: explicació de la tècnica del massatge en una zona del cos i col·loqui on els pares comparteixen l'experiència.b) Una sessió que consisteix en fer tot el massatge integral, a més d'un comiat del grup.	<p>3) Valoració del grup i decisió si és necessari desenvolupar un pla de treball. S'utilitza també un qüestionari de valoració de l'activitat que es passa a les mares i pares quan acaben el curs per detectar suggeriments i introduir determinats canvis en el projecte.</p>

b) Actors implicats

El projecte Acompanyar des del cos (massatge infantil) està impulsat per l'EIPI de Ciutat Vella i l'EIPI de Nou Barris, que depenen orgànicament de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat (IMPD) i estan constituïts per especialistes de diferents disciplines i serveis. La següent gràfica sintetitza de forma esquemàtica l'univers d'actors implicats en el projecte.

c) Recursos

Els **recursos** utilitzats, en l'àmbit de les persones, es concentren en les terapeutes que porten a terme l'activitat. Es tracta d'una fisioterapeuta i una psicòloga, que han rebut la formació d'educadores en massatge infantil per l'Associació Espanyola de Massatge Infantil (AEMI). Pel que fa als recursos materials, cal destacar:

- L'espai ampli i confortable, tenint en compte que s'ha de despullar els infants.
- Màrfegues, coixins, olis naturals d'ametlles i tovalloles.
- Aparell de música.
- Nins adequats per tal que els/les professionals puguin mostrar el massatge als participants.

Resultats

El projecte Acompanyar des del cos (massatge infantil) s'ha desplegat amb un **impacte** significatiu en el **col·lectiu destinatari**: infants i les seves famílies. Els objectius assolits en aquest sentit estan relacionats amb els beneficis que s'aconsegueixen amb el massatge infantil en el nadó. En primer lloc, en la interacció pare/mare-nadó es fomenta el vincle segur, la comunicació verbal i la no verbal, els moments íntims i de qualitat, les formes de comunicació pre-verbal, l'atenció individualitzada, el sentiment de respecte i l'empatia. En segon lloc, cal destacar la millora de les funcions fisiològiques: el massatge ajuda a activar els sistemes circulatori, digestiu, respiratori, i els sistemes endocrí, immunològic, limfàtic i vestibular. Ajuda també a la integració sensorial, les connexions neuronals i la consciència cos-ment. En tercer lloc, cal destacar els beneficis en l'alleugeriment dels malestars corporals: gasos, còlics, estrenyiment, excessos de mucositat, dolors de creixement, tensió muscular o les molèsties de dentició. En quart lloc, cal destacar els beneficis pel que fa a la relaxació dels nadons: millora dels patrons de la son, la regulació del to muscular, l'increment de la flexibilitat, la regulació dels estats de comportament, la reducció del nivell de l'hormona de l'estrès i l'augment de l'hormona de la dopamina. Per la seva banda, el projecte ha proporcionat un moment íntim de comunicació que reforça el vincle afectiu, incrementant la seguretat i l'autoconfiança dels pares en la criança dels seus fills. Aquest treball amb el grup ha afavorit la relació d'empatia i solidaritat entre els pares i mares. Per últim, el projecte també ha tingut impacte en l'**entorn territorial** i en el funcionament de l'**organització** municipal. D'una banda, s'ha pogut arribar als nivells socials més desafavorits enfortint la xarxa d'entitats que treballen en la petita infància. Els serveis derivadors s'han pogut beneficiar en trobar un recurs especialitzat en el desenvolupament de la petita infància dedicat a la detecció i la prevenció. D'altra banda, els equips han pogut oferir intervencions preventives comunitàries, tot complint les funcions de prevenció especificades en el Llibre Blanc de l'Atenció Precoç.

Aprenentatge

Entre les **fortaleses** del projecte Acompanyar des del cos (massatge infantil), destaca la seva configuració com a eina de prevenció de trastorns de la vinculació, que pot arribar a tots els nivells socials. Es tracta d'una eina no invasiva, flexible i adaptable, que es pot aplicar a nivell de

prevenció primària (ABS), prevenció secundària (centres especialitzats) i prevenció terciària (EIPI). Les famílies que s'han pogut beneficiar d'aquest projecte demanen la continuïtat per poder oferir aquest tipus de massatge i de relació als seus fills a mesura que van creixent.

Per la seva banda, una de les **dificultats** més importants que ha experimentat el projecte ha estat aconseguir que les persones amb més risc social així com famílies immigrants puguin beneficiar-se d'aquesta iniciativa. El repte és continuar treballant per sensibilitzar aquesta població, en coordinació amb els serveis que estan en contacte més directe. En relació a l'equip, una dificultat ha estat la limitació de temps i de recursos humans.

Finalment, pel que fa a la **transferibilitat**, aquesta pràctica destaca per la capacitat per introduir la metodologia de grups en equips acostumats a treballar principalment en atenció individual. Un altre element de caràcter transferible és el treball en relació a la subjectivitat de l'infant i la prevenció de la violència, doncs aquesta pràctica incrementa el respecte i l'empatia, redueix els abusos, es una pràctica transcultural, no invasiva i que respecta el ritme de cadascú. Facilita l'intercanvi d'idees sobre la criança dels infants, proporciona un espai d'intercanvi entre famílies de tots els nivells socials i de diferents cultures. Afavoreix la flexibilitat dins la diversitat.

Informació pràctica

Promogut/Impulsat per: Centre de Desenvolupament Infantil i Atenció Precoç -CDIAP- i Equip Interdisciplinari per a la Petita Infància - EIPI de Ciutat Vella i Nou Barris

Professional o tècnic/a promotor/a inicial: Ciutat Vella: Marta Garí i Sara Vendrell, Nou Barris: Montse Roigé i Neus Rodríguez

Professional o tècnic/a referent actual: Ciutat Vella: Marta Garí Marsol – mgari@bcn.cat – 932564685 i Sara Vendrell Valls – svendrellv@bcn.cat – 932564685. Nou Barris: Neus Rodríguez Gonzalez– 932564700 - nrodriguezg@bcn.cat i Montse Roigé Puchol – 932564700 – mroige@bcn.cat

Documentació disponible:

Document	Tipus	Data
Document divulgatiu	<i>Document</i>	-
Projecte	<i>Document</i>	-

Evolució

Actualització 2018

No hi ha hagut modificacions significatives en el projecte no obstant cada grup de persones participants té unes característiques pròpies que comporta que s'hagi de fer un treball d'adaptació contínua.

Gràcies als bons resultats obtinguts, altres professionals dels equips s'han motivat a formar-se, de manera que ara són més professionals per compartir el projecte.

A la valoració del curs anterior feta entre Càritas i CDIAP EIPI Nou Barris i a demanda de l'Espai Familiar Verdum es va considerar la possibilitat d'incorporar més famílies el curs vinent. Aquest fet ha permès ampliar el treball de prevenció a dues entitats del barri.

Última actualització a març del 2022

Com a efectes de la pandèmia COVID-19 el projecte deixa d'estar actiu.